

BELGISCHE SENAAAT

ZITTING 1997-1998

---

15 MEI 1998

Wetsvoorstel betreffende de burgerrechtelijke en strafrechtelijke aansprakelijkheid van burgemeesters en schepenen

(Ingediend door de heer Busquin c.s.)

TOELICHTING

De «Overleggroep-Langendries» (staten-generaal van de democratie), die van december 1996 tot juni 1997 aan het werk is geweest, heeft een aantal denksporen gevolgd om de kwaliteit van de democratische beleidsvoering te waarborgen en om de burger een gelijke toegang en behandeling te garanderen in zijn betrekkingen met de instellingen.

De werkgroep die de heer Busquin heeft voorgezeten, was het erover eens dat het probleem van de burgerrechtelijke en strafrechtelijke aansprakelijkheid van burgemeesters en schepenen opgelost moest worden.

Men kan er niet omheen dat de aansprakelijkheid van de lokale gezagdragers, en meer bepaald hun strafrechtelijke aansprakelijkheid, een zeer gevoelige kwestie is geworden.

Het feit dat hun aansprakelijkheid steeds vaker in het geding komt, heeft de burgemeesters en/of schepenen heel wat hoofdbrekens bezorgd en heeft vragen doen rijzen over de draagwijdte en de grenzen van hun ambt.

Omdat niet alleen de gemeenten maar ook de burgemeesters zelf steeds meer taken te vervullen krijgen op een ogenblik waarop zij wegens budgettaire beperkingen keuzes moeten maken, worden die burgemeesters steeds vaker geslingerd tussen hun

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 1997-1998

---

15 MAI 1998

Proposition de loi relative à la responsabilité civile et pénale des bourgmestres et échevins

(Déposée par M. Busquin et consorts)

DÉVELOPPEMENTS

Le «Groupe de concertation Langendries» (Assises de la démocratie) qui a mené ses travaux de décembre 1996 à juin 1997 a dégagé un certain nombre de pistes visant à garantir la qualité de la démocratie politique ainsi que l'égalité d'accès et de traitement du citoyen dans ses rapports avec les institutions.

Dans ce cadre, le groupe de travail présidé par M. Busquin s'est accordé sur la nécessité de résoudre le problème de la responsabilité civile et pénale des bourgmestres et échevins.

Force est de constater, qu'à l'heure actuelle, la responsabilité, et particulièrement la responsabilité pénale, des mandataires locaux est devenue une question très sensible.

En effet, les mises en cause de plus en plus fréquentes de la responsabilité des bourgmestres et/ou échevins ont suscité chez ces derniers un réel émoi et une interrogation sur la portée et les limites de leurs fonctions.

Face à une multiplication croissante des missions attribuées non seulement aux communes, mais aux bourgmestres eux-mêmes, à un moment où les contraintes budgétaires imposent des choix, ces derniers se retrouvent de plus en plus souvent tiraillés

ondernemingslust en hun vrees om een misstap te begaan, tussen hun plicht om te handelen en het risico om iets over het hoofd te zien.

Deze gerechtvaardigde ongerustheid van de burgemeesters over hun persoonlijke aansprakelijkheid kan een forse rem zetten op initiatieven en innovaties in het beheer van de gemeente en kan de lokale verkozenen tevens ontmoedigen, wat een daling van het aantal kandidaten tot gevolg kan hebben.

De aansprakelijkheid van de burgemeesters en schepenen neemt toe omdat de hoven en rechtbanken het begrip aansprakelijkheid ten aanzien van hen strikter interpreteren, terwijl het er de benadeelden in de meeste gevallen, zelfs voor de strafrechtbank, vooral om te doen is een burgerlijke vergoeding te verkrijgen voor de schade die zij hebben geleden.

Op 13 mei 1996 is in Frankrijk een wet aangenomen die vooral voor de lokale verkozenen geldt en die betrekking heeft op hun strafrechtelijke aansprakelijkheid wegens onvoorzichtigheid of nalatigheid (wet nr. 96.393, *Journal officiel*, 14 mei 1996, blz. 7211).

Deze wet hanteert als principe dat de onvoorzichtigheid of de nalatigheid van de lokale verkozenen *in concreto* beoordeeld wordt en bepaalt dat deze verkozenen slechts veroordeeld wordt indien zijn gebrek aan zorgvuldigheid bewezen wordt rekening houdend met de omstandigheden waarin hij zijn taak vervult. De wet voorziet dus in een uitzonderingsregeling voor de lokale verkozenen.

Het probleem van de persoonlijke aansprakelijkheid van de burgemeesters moet worden beschouwd in de algemene context van de overheidstaken en van de rechtspositie die de burger inneemt ten aanzien van de overheid.

Het is erg moeilijk de vrijheid van de overheid om collectieve maatregelen te nemen, te verzoenen met de individuele bescherming van de burgers tegen de eventuele willekeur van die overheid.

De indieners van dit voorstel zijn voorstander van het behoud van de gemeenschappelijke aansprakelijkheidsregeling voor de burgemeester of de schepenen als orgaan, maar stellen voor waarborgen in te stellen om ruggensteun te bieden aan lokale gezagdragers wier aansprakelijkheid in het geding komt.

Er zijn drie sporen gevolgd:

1. Een aanpassing van de gerechtelijke procedure om de tussenkomst van de gemeente te waarborgen ingeval een lokale verkozenen burgerrechtelijk of strafrechtelijk aansprakelijk wordt gesteld (artikel 2).

Indien een burgemeester of een schepenen voor een strafrechtbank gedaagd wordt, zijn er een aantal

entre la volonté d'entreprendre et la crainte de fauter, l'obligation d'agir et le risque d'omettre.

Le problème de la responsabilité personnelle des bourgmestres, à cause des inquiétudes qu'elle suscite légitimement auprès de ceux-ci, peut représenter un frein important à l'initiative et l'innovation dans la gestion communale, ainsi qu'un découragement des élus locaux pouvant conduire à une diminution des candidatures.

L'étendue de la responsabilité des bourgmestres et échevins s'élargit d'autant plus que les cours et tribunaux interprètent avec plus de sévérité à leur égard la notion de responsabilité, alors que dans la majorité des cas, l'objectif premier poursuivi par les personnes lésées, même au pénal, reste la réparation civile du dommage subi par l'obtention de dommages et intérêts.

En France, une loi relative «à la responsabilité pénale pour des faits d'imprudance ou de négligence» et concernant en premier chef les élus locaux a été adoptée le 13 mai 1996 (loi n° 96.393, *Journal officiel*, 14 mai 1996, p. 7211).

Elle spécifie le principe de l'appréciation «in concreto» de la faute d'imprudance ou de négligence de l' élu local et prévoit que la condamnation de celui-ci sera subordonnée à la preuve de son manque de diligence compte tenu des conditions dans lesquelles il exerce sa mission. La loi institue donc un régime d'exception pour les élus locaux.

Le problème de la mise en cause de la responsabilité personnelle des bourgmestres doit être replacé dans le contexte général des missions des pouvoirs publics et du statut de l'administré face à ceux-ci.

Toute la difficulté est de concilier liberté d'action collective des pouvoirs publics et protection individuelle des administrés face à l'éventuel arbitraire de ceux-ci.

Les auteurs de la présente proposition privilégient pour leur part le maintien du régime de la responsabilité du droit commun pour le bourgmestre ou l'échevin en tant qu'organe, tout en préconisant l'aménagement de mécanismes de garanties visant à soulager ces mandataires locaux dont la responsabilité est mise en cause.

Trois pistes ont été suivies:

1. Un aménagement procédural visant à garantir l'intervention de la commune en cas de mise en cause de la responsabilité civile ou pénale du mandataire local (article 2).

Différentes conséquences aggravantes de la mise en cause d'un bourgmestre et/ou d'un échevin devant

bezwarende gevolgen, bijvoorbeeld het smadelijke karakter van een strafproces, de invloed die een strafrechtelijke veroordeling kan hebben op het ambt van de lokale verkozenen (strafrechtelijke geldboete, strafblad, ...).

Dit voorstel heeft tot doel een oplossing te bieden voor een bijzonder negatief aspect van een dergelijke procedure.

Aangezien de strafrechtelijke aansprakelijkheid van rechtspersonen in ons recht niet bestaat, is het op dit ogenblik ondenkbaar de overheid strafrechtelijk aansprakelijk te stellen.

In strafzaken heeft deze regel aanzienlijke praktische gevolgen voor de aansprakelijkheidstelling van burgemeesters of schepenen.

Volgens een vaststaande jurisprudentie volgt uit deze regel dat de strafrechter onbevoegd is om kennis te nemen van een burgerlijke rechtsvordering tegen de overheid.

Indien een orgaan van de gemeente een fout begaat die een misdrijf oplevert, is het voor de benadeelde onmogelijk om de overheid voor de strafrechter te dagen.

Deze situatie heeft negatieve gevolgen niet alleen voor de benadeelde, die een nieuwe procedure moet instellen voor de burgerlijke rechter om door de gemeente vergoed te worden, maar ook voor de burgemeesters en schepenen, die er in het strafgeding alleen voor staan en die alle strafrechtelijke en soms ook burgerrechtelijke veroordelingen persoonlijk moeten dragen.

Volgens bepaalde regelmatig weerkerende rechtstheorieën is deze jurisprudentie betwistbaar en is het volstrekt denkbaar dat rechtspersonen, in dit geval de lokale overheid, voor de strafrechter moeten verschijnen wegens een burgerlijke rechtsvordering (P. Lewalle, «La responsabilité délictuelle de l'administration et la responsabilité personnelle de ses agents: un système?», *APT*, 1989, blz. 17; C. Dressen, A. Durviaux en P. Lewalle, «La responsabilité délictuelle des communes», *R. Dr. Com.*, 1994/4-5, blz. 274-300).

Aangezien het principe van het absoluut gezag van het strafrechtelijk gewijsde in burgerrechtelijke zaken tegenwoordig minder streng opgevat wordt als gevolg van een recente ommekeer in de jurisprudentie, loopt de burgemeester of de schepenen die veroordeeld wordt tot het vergoeden van het slachtoffer wegens een fout die hem kan worden toegerekend, bovendien het risico (in nog uitzonderlijke gevallen) de tegen hem uitgesproken burgerrechtelijke veroordelingen alleen te moeten dragen.

Het Hof van Cassatie heeft immers in twee recente arresten (Cass., 15 februari 1991, *RCJB*, 1992, blz. 5;

une juridiction pénale peuvent être aisément relevées comme, par exemple, le caractère infamant du procès pénal, le risque des conséquences d'une condamnation pénale sur le mandat de l'élu local (amende pénale, casier judiciaire...).

La présente proposition vise à résoudre un aspect particulièrement négatif d'une telle procédure.

Notre droit ne connaissant pas la responsabilité pénale des personnes morales, aucune responsabilité pénale ne se conçoit à l'heure actuelle dans le chef des pouvoirs publics.

Cette règle engendre des conséquences pratiques importantes en matière répressive sur la mise en cause de la responsabilité des bourgmestres ou échevins.

En effet, une jurisprudence constante tire de cette règle la conclusion que le juge répressif est incompétent pour examiner une action civile contre les pouvoirs publics.

Par conséquent, dès qu'une faute constitutive d'infraction est commise par un organe de la commune, la personne lésée se trouve dans l'impossibilité de mettre en cause le pouvoir public devant le juge pénal.

Cette situation engendre des effets négatifs non seulement pour la personne lésée qui devra entamer une nouvelle procédure devant le juge civil pour obtenir la réparation de la commune, mais également pour les bourgmestres et échevins qui se trouveront isolés au procès pénal et qui devront supporter personnellement la totalité des condamnations pénales mais parfois également civiles.

Une certaine doctrine conteste régulièrement cette jurisprudence et estime qu'il est tout à fait concevable que des personnes morales, en l'espèce le pouvoir local, aient à répondre d'une action civile devant le juge pénal (P. Lewalle «La responsabilité délictuelle de l'administration et la responsabilité personnelle de ses agents: un système?», *APT*, 1989, p. 17; C. Dressen, A. Durviaux et P. Lewalle «La responsabilité délictuelle des communes», *R. Dr. Com.*, 1994/4-5, p. 274-300).

En outre, étant donné qu'en vertu d'un revirement récent de la jurisprudence, le principe de l'autorité absolue de la chose jugée au pénal sur le civil est désormais atténué, le bourgmestre ou l'échevin condamné à indemniser la victime d'une faute qui lui est imputable, risque (dans des cas encore exceptionnels) de devoir supporter seul les condamnations civiles infligées à son encontre.

En effet, dans deux arrêts récents (Cass., 15 février 1991, *RCJB*, 1992 p. 5; Cass., 14 avril 1994, *JLMB*,

Cass., 14 april 1994, *JLMB*, 1994, blz. 1132) beslist dat het door de strafrechtbank gewezen vonnis slechts nog gezag van gewijsde zal hebben ten aanzien van derden bij dat geding totdat het tegendeel bewezen is.

Met andere woorden, de gemeente die achteraf voor de burgerlijke rechtbank wordt gedagvaard wegens aansprakelijkheid, zou de elementen kunnen betwisten die in feite en in rechte reeds door de strafrechter beoordeeld zijn.

Om dat te voorkomen dient te worden bepaald dat de gemeente vrijwillig of gedwongen kan tussenkomen om zich voor de strafrechter te verantwoorden in het kader van de burgerlijke rechtsvordering.

De gemeente zou hierdoor verplicht worden deel te nemen aan het geding naast de burgemeester, die niet langer alleen zou verschijnen voor de rechter.

Artikel 50 van de wet van 5 augustus 1992 op het politieambt voorziet in de mogelijkheid tot vrijwillige of gedwongen tussenkomst van de Staat of de gemeente voor de burgerlijke rechter of de strafrechter en dit om te voorkomen dat een politieambtenaar alleen voor de strafrechter verschijnt.

In ons recht wordt de vrijwillige en gedwongen tussenkomst alleen geregeld door de artikelen 811 tot 814 van het Gerechtelijk Wetboek.

Geen enkel artikel van het Wetboek van strafvordering regelt uitdrukkelijk de vrijwillige of gedwongen tussenkomst van een derde.

De jurisprudentie heeft daaruit afgeleid dat de vrijwillige of gedwongen tussenkomst in de strafprocedure niet is toegestaan, behalve in de gevallen die uitdrukkelijk door de wet zijn vastgesteld (artikel 89 van de wet van 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst, artikel 47 van de wet van 10 april 1971 op de arbeidsongevallen; artikel 11 van de uitleveringswet van 15 maart 1874 ...).

Derhalve moet de gemeentewet zodanig gewijzigd worden dat de gemeente of de Staat vrijwillig of gedwongen kan tussenkomen voor de burgerlijke of de strafrechter.

2. Een tweede oplossing (artikel 3) bestaat erin een burgerlijke-aansprakelijkheidsregeling voor de geldboeten in het leven te roepen.

Uit de huidige praktijk blijkt dat de gemeente vaak vrijwillig de gerechtskosten en de boeten voor haar rekening neemt die aan haar organen zijn opgelegd wegens een handeling die zij hebben verricht bij de uitoefening van hun ambt.

Om deze uitgave op de begroting te kunnen aanrekenen maken de gemeenten gebruik van begrotingsaanpassingen. Die beslissingen worden door de toe-

1994, p. 1132), la Cour de cassation a décidé que le jugement rendu au pénal n'aura plus d'autorité de chose jugée à l'égard des tiers à ce procès que jusqu'à preuve du contraire.

En d'autres termes, il serait désormais possible que la commune assignée ensuite en responsabilité devant la juridiction civile conteste les éléments de fait et de droit déjà appréciés par le juge pénal.

Il convient dès lors pour remédier à cette situation de fait, de prévoir la possibilité pour la commune d'intervenir volontairement ou d'être appelée en intervention forcée devant le juge pénal pour répondre de l'action civile.

De ce fait, la commune serait obligée à prendre part au procès aux côtés du bourgmestre qui ne se trouverait plus isolé face à son juge.

Cette possibilité a été prévue par la loi du 5 août 1992 sur la fonction de police en son article 50, qui prévoit l'intervention volontaire ou forcée de l'État ou de la commune devant la juridiction civile ou répressive, en vue d'éviter qu'à l'avenir un fonctionnaire de police se retrouve seul face à un juge pénal.

L'intervention volontaire et forcée n'est réglée dans notre droit que par le Code judiciaire aux articles 811 à 814.

Aucun article du Code d'instruction criminelle ne règle expressément l'intervention volontaire ou forcée d'un tiers.

La jurisprudence en a déduit que l'intervention volontaire et forcée n'était pas admise en procédure pénale sauf dans les cas formellement prévus par la loi (article 89 de la loi du 25 juin 1992 sur les assurances terrestres; article 47 de la loi du 10 avril 1971 sur les accidents de travail; article 11 de la loi du 15 mars 1874 sur les extraditions...).

Il convient dès lors de prévoir spécifiquement la possibilité de l'intervention volontaire ou forcée de la commune ou de l'État devant la juridiction civile ou répressive dans une loi, par une modification de la loi communale.

2. La deuxième piste (article 3) consiste à créer un système de responsabilité civile des amendes.

À l'heure actuelle, la pratique démontre que la commune supporte régulièrement et de manière volontaire les frais de justice et les amendes encourues par ses organes pour un acte posé dans l'exercice de leurs fonctions.

Les communes agissent par modifications budgétaires pour imputer cette dépense à leur budget. La tutelle n'annule généralement pas ces décisions

zichthoudende overheid doorgaans niet vernietigd wanneer blijkt dat de betrokkene in het kader van zijn ambt heeft gehandeld.

De burgerrechtelijke aansprakelijkheid inzake geldboeten is niet nieuw want ze komt voor in verschillende wetten (artikel 67 van het koninklijk besluit van 16 maart 1968 tot coördinatie van de wetten betreffende de politie over het wegverkeer; artikel 18, § 1, van de wet van 1 juli 1956 betreffende de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen; artikel 57 van de arbeidswet van 16 maart 1971; artikel 37 van de wet van 27 juni 1969 tot herziening van de besluitwet van 28 december 1944 betreffende de maatschappelijke zekerheid der arbeiders; artikel 55 van het decreet van de Waalse Gewestraad van 7 oktober 1985 inzake de bescherming van het oppervlaktewater tegen vervuiling, ...).

De gemeente zou dus ten belope van een bepaald bedrag instaan voor de boeten die aan haar (niet-recidiverende) organen zijn opgelegd wegens overtredingen zij hebben begaan bij de uitoefening van hun ambt.

Aangezien sommige boeten (milieuzaken, stedenbouw, ...) zeer hoog kunnen oplopen, moet hiervoor een algemeen plafond worden vastgesteld dat wordt berekend op basis van de gewone ontvangsten van de gemeente in de loop van het begrotingsjaar dat voorafgaat aan de dag waarop de overtreding plaatsvindt en dat beperkt is tot 0,0001 % (exclusief opdecimen) van deze ontvangsten.

De mogelijkheid voor de gemeente om een regresvordering in te stellen tegen de persoon die de fout heeft begaan, moet worden beperkt tot de gevallen van bedrog, zware of lichte schuld die bij hem gewoonlijk voorkomt (deze regel is vergelijkbaar met artikel 18 van de wet op de arbeidsovereenkomsten).

3. Op de derde plaats hebben de indieners van het voorstel willen bepalen (artikel 4) dat de lokale overheid verplicht is een verzekering af te sluiten om de burgerrechtelijke aansprakelijkheid van burgemeesters en schepenen te dekken voor de fouten die zij begaan bij de uitvoering van hun ambt.

Deze verzekering biedt de garantie dat het slachtoffer zal worden vergoed en dat de persoonlijke burgerrechtelijke aansprakelijkheid van de schadeverwekkende persoon gedekt is.

*
* *

lorsqu'il apparaît que l'agent a bien agi dans le cadre de ses fonctions.

Le mécanisme de responsabilité civile des amendes n'est pas neuf, plusieurs législations l'ayant adopté en droit positif (l'article 67 des lois coordonnées du 16 mars 1968 sur la police de roulage; l'article 18, § 1er, de la loi du 1er juillet 1956 sur l'assurance obligatoire de la responsabilité civile en matière de véhicule automoteur; l'article 57 de la loi du 16 mars 1971 sur le travail; l'article 37 de la loi du 27 juin 1969 revisant l'arrêté-loi du 28 décembre 1944 concernant la sécurité sociale des travailleurs; l'article 55 du décret du 7 octobre 1985 relatif à la protection des eaux de surface contre la pollution...).

La commune répondrait donc des amendes encourues par ses organes (non-récidivistes), pour des infractions commises dans l'exercice de leurs fonctions et à concurrence d'un certain montant.

Sur ce dernier point, certains montants d'amendes pouvant être très élevés (environnement, urbanisme...), il convient de prévoir un plafond général calculé en fonction des recettes ordinaires de la commune réalisées au cours de l'exercice précédent le jour de l'infraction et limité à 0,0001 % (hors décimes additionnels) de celles-ci.

Il convient de limiter la possibilité pour la commune d'intenter une action récursoire à l'encontre de l'agent fautif, aux cas de dol, de faute lourde ou de faute légère habituelle (règle similaire à l'article 18 de la loi sur le contrat de travail).

3. La troisième piste suivie par les auteurs de la proposition (art. 4) vise à prévoir l'obligation pour les pouvoirs locaux de souscrire une assurance qui couvrirait la responsabilité civile des bourgmestres et échevins pour des fautes commises dans l'exercice de leurs fonctions.

Une telle assurance présenterait l'avantage de conférer à la victime la garantie d'indemnisation et d'assurer que la responsabilité civile personnelle de l'auteur de l'acte soit couverte.

Philippe BUSQUIN.

*
* *

WETSVOORSTEL

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

Art. 2

In titel VIII «Rechtsgedingen» van de nieuwe gemeentewet wordt een artikel 271*bis* ingevoegd, luidende:

«Art. 271*bis*. — Het orgaan van een gemeente waartegen een vordering tot schadevergoeding is ingesteld voor het burgerlijk gerecht of het strafrecht, kan de Staat of de gemeente in het geding betrekken.

De Staat of de gemeente kunnen vrijwillig tussenkomen.»

Art. 3

In dezelfde titel van dezelfde wet wordt een artikel 271*ter* ingevoegd, luidende:

«Art. 271*ter*. — Behalve in geval van herhaling is de gemeente burgerrechtelijk aansprakelijk voor het betalen van de geldboeten waartoe haar organen veroordeeld zijn wegens een overtreding die ze hebben begaan bij de uitoefening van hun ambt.

Het bedrag van de geldboete dat voor rekening van de gemeente komt, is beperkt tot 0,0001 % van de gewone ontvangsten van de gemeente geboekt in de loop van het begrotingsjaar dat voorafgaat aan de dag van de overtreding.

De regresvordering van de gemeente ten aanzien van haar veroordeeld orgaan is beperkt tot de gevallen van bedrog, zware schuld of lichte schuld die bij dit orgaan gewoonlijk voorkomt.»

Art. 4

Dezelfde wet wordt aangevuld met een titel XVI, met daarin een artikel 330, luidende:

«Titel XVI: De burgerlijke-aansprakelijkheidsverzekering van de steden en de gemeenten.

Art. 330. — De stad of de gemeente moet een verzekering afsluiten om de burgerlijke aansprakelijkheid te dekken die persoonlijk ten laste komt van haar organen bij de uitoefening van hun ambt.

PROPOSITION DE LOI

Article premier

La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution.

Art. 2

Un article 271*bis*, rédigé comme suit, est inséré dans le titre VIII «Des actions judiciaires» de la nouvelle loi communale:

«Art. 271*bis*. — L'organe d'une commune, qui fait l'objet d'une action en dommages et intérêts devant la juridiction civile ou répressive, peut appeler à la cause l'État ou la commune.

Ceux-ci peuvent intervenir volontairement.»

Art. 3

Un article 271*ter* est inséré dans le même titre de la même loi:

«Art. 271*ter*. — La commune est civilement responsable du paiement des amendes auxquelles sont condamnés ses organes, à la suite de l'infraction commise dans l'exercice de leur fonction, sauf en cas de récidive.

Le montant de l'amende prise en charge par la commune est limité à 0,0001 % de ses recettes ordinaires réalisées au cours de l'exercice précédant le jour de l'infraction.

L'action récursoire de la commune à l'encontre de son organe condamné est limitée au dol, à la faute lourde ou à la faute légère présentant un caractère habituel.»

Art. 4

La même loi est complétée par un titre XVI, comportant un article 330, et libellé comme suit:

«Titre XVI: De l'assurance en responsabilité civile des villes et communes.

Art. 330. — La ville ou la commune est tenue de contracter une assurance visant à couvrir la responsabilité civile qui incombe personnellement à ses organes dans l'exercice de leurs mandats.

De Koning bepaalt de nadere regels voor de uitvoering van deze bepaling.»

Le Roi arrête les modalités d'exécution de la présente disposition.»

Philippe BUSQUIN.
Hugo VANDENBERGHE.
Fred ERDMAN.
Michel FORET.
Magdeleine WILLAME-BOONEN.
Roger LALLEMAND.
Joëlle MILQUET.
Jean-François ISTASSE.